

застосування інтенсивних технологій вирощування, збирання, переробки; висока якість продукції; однорідність; стабільність.

Одним з основних завдань овочівництва є насінництво овочевих культур, метою якого є забезпечення товарних господарств якісним насінням і садивним матеріалом.

Для сільгоспвиробників, які працюють в сфері овочівництва, до переліку бажаних характеристик входять висока якість та врожайність, гарний смак, привабливий зовнішній вигляд, тривалий строк зберігання вирощеної продукції. Виходячи з завдань, які в сучасних умовах вирішує галузь, необхідно створювати нові сорти овочевих культур толерантних до біотичних та абіотичних чинників навколишнього середовища; удосконаленням технологій вирощування; створенням нових, екологічно безпечних низькозатратних технологій тривалого зберігання та переробки овочів.

Досягнення поставлених цілей сприятиме реалізації стратегії розвитку овочевої галузі, а використання нових сортів інтенсивного типу, адаптованих до різних умов вирощування, дасть змогу отримувати високі і сталі урожаї овочевих культур, покращити екологічну та енергетичну ситуацію, що склалася в галузі овочівництва.

УДК 633.8

ВИРОЩУВАННЯ КАЛЕНДУЛИ ЛІКАРСЬКОЇ

О. А. Коваленко, канд. с.-г. наук, доцент

Н. В. Маркова, канд. с.-г. наук, доцент

А. С. Каушан, студентка

Миколаївський національний аграрний університет

Культура нагідки лікарської, також відомі як календула лікарська, представляє собою однорічну трав'янисту рослину для якої характерні такі біологічні особливості: прямостояче, розгалужене догори стеблом, яке може вирости заввишки від 40 до 70 см. Листки цієї рослини чергові, верхні -ланцетні нижні - довгасто-оберненояйцеподібні. У календули дуже гарні, вони можуть бути різних відтінків: від жовтих до червоно-помаранчевих, квітки зібрані у верхівкові суцвіття, які називаються кошики. Крайні квітки Календули лікарської називаються язичкові язичкові, тому що вони утворюють плоди, а серединні квітки – трубчасті, вони плодів не утворюють. У календули лікарської досить тривалий період цвітіння, приблизно з кінця червня і аж до настання осінніх заморозків. Вегетація триває протягом 65-75 днів. Плід календули, це сім'янка. Нагідки мають дрібне насіння, маса якого 1000 насінин приблизно 12 г. Дозріває вона у серпні.

Порівняно з іншими лікарськими травами, коледула є маловибагливою рослиною до умов вирощування. Для доброго росту і розвитку календули необхідні добре освітлені ділянки, які добре зволожені. Квіткові кошики нагідок містять багата каротиноїдів таких як: рубиксантин та цитраксантин, флавохром також лікопен, аротин, віолоксантин. Надземні частини рослини містять в собі до 10 % календину, тобто гіркоти. Календула має сильний аромат. Такий запах вони мають через високий вміст в структурі рослини ефірних олій, які входять до її складу. У суцвіттях календули містяться азотовмісні слизи 1,5 % смоли -приблизно 3,4 %, а також слиз -2,5 % і яблучна кислота 6-8 % . У квітках календули містяться невивчені алкалоїди, а в коренях рослини наявний інулін.

Батьківщиною нагідок є Центральна та Південна Європа, також Близький Схід і Передня Азія . Також нагідки лікарські ростуть у країнах Середземномор'я, але лише в дикому вигляді . У Європі та США популярна, як декоративна рослина. В Україні дикорослі нагідки непоширені, її вирощують для використання в медицині на спеціалізованих плантаціях, також її висаджують на городах та присадибних ділянках.

Для того, щоб приготувати ліки з календули, спочатку збирають квіткові кошики на яких немає квітконосів, збирання проводять у період майже повного розкриття квіток. Після збирання їх сушать у теплом провітрюваному приміщенні або відкритому повітрі у затінку. Потім досушують у сушарках, за температурі від 40 до 45 °С. Термін придатності сировини не більше одного року.

Каледнулу садять двома способами: у закритий та відкритий ґрунт. Найпростіше сіяти насіння у відкритий ґрунт. Сівбу проводять навесні у квітні або під зиму в жовтні. Навесні час сіяти настає, коли земля досить прогріта і підсушена після танення снігу, щоб перевірити, що ґрунт готовий для сівби, потрібно міцно стиснути у руках грудочку землі і кинути цю грудку на землю приблизно з метрової висоти, і якщо грудка легко розпадеться, це означає, що настав час сіяти нагідки.

Перед посадкою ґрунт на ділянці перекопують із перегноєм за кілька тижнів до сівби, норми внесення перегною приблизно 3-4 кг на м², також додають на ту ж площу по 20 г суперфосфату і хлористого калію. Насіння сіють на глибину 1-2 см з інтервалом 25-30 см, при цьому відстань між рядками залишають приблизно 60-70 см, при умовах, що вирощуєте календулу як декоративну рослину, але якщо ви вирощуєте для медичних цілей, то інтервал між рядками може бути меншою 30-40 см. У такому випадку дистанцію між насіннями в рядку можна зменшити до 7-10 см. Через 2-3 тижні після того, як з'являться паростки їх проріджують так, щоб між сіянцями був інтервал 25-35 см. Зайві сіянці можна пересадити в іншому місці, вони добре переносять пересадку. Починає цвісти календула приблизно через 10 тижнів після

посіву насіння у відкритий ґрунт. Для того, щоб вона почала цвісти раніше раніше, її можна вирощувати розсадним способом.

Ділянка для календули має бути сонячною, а ґрунт добре дренованим, зволеним і збагачений поживними речовинами. Досвідчені садівники проводять посадку нагідок між грядками інших садових і овочевих культур, це дозволяє захистити їх від шкідливих комах таких, як кліщів, метеликів та їх личинок. Протекоріння їх виділяє у ґрунт речовини, які можуть сповільнити ріст і розвиток висаджених поряд редису або базиліка.. Розмножується календула генеративно, тобто насінням. Іноді нагідки вражаються грибковими хворобами, такими, як борошниста роса та чорна плямистість. Від чорної плямистості на листках виявляються чорні або коричневі плями. Борошниста роса спричинює на рослині білуватий наліт, який із часом стає бурим, від чого нагідки перестають бути декоративними, а уражені ділянки не розвиваються і чорніють. Навіть невелике ураження цими захворюваннями можуть призвести до значного зниження холодостійкості календули. При потребі негайних і радикальних заходів, варто обробити рослини від плямистості чи роси фунгіцидами, наприклад, Топазом, Скором, Топсином або Фундазолом. Кращим варіантом буде не полінуватися і проріджувати нагідки при сильній загущеності, також своєчасно прополювати ділянку контролювати кількість внесених у ґрунт добрив, особливо азотних, аби не призвести до перенесичення ґрунту азотом. Потрібно ретельно очищати восени від рослинних залишків і глибоко перекопувати землю перед зимівлею. Важливим є дотримання сівозміни негайне видалення з ділянки хворих рослин. Збирання насіння нагідок потрібно проводити в період майже повної зрілості. Щоб не запізнитися, на суцвіття, що почало в`янути надягають марлевий мішечок, в якого посиплюють дозріле насіння.

Використання Нагідків лікарських досить різноманітне. Їх широко використовують у медицині, як у традиційній, так і в народній. Суцвіття цих рослин допомагають загоєнню ран та прискорюють епітелізацію при виразках та атонічних шкірних ранах. Вони мають протизапальну та протимікробну дію. З них роблять водні витяжки, які мають бактерицидну дію щодо багатьох патогенних мікроорганізмів, особливо до стафілококів. Більш детальніші дослідження по впливу водних витяжок з календули на експериментальні виразки шлунка у пацієнтів показали, що нагідки мають добре виражений ульцепротективний ефект, який запобігає появі у слизовій оболонці шлунка деструктивних змін приблизно у 40-70 % хворих. Саме через це, нагідки рекомендують при запальних процесах слизової оболонки ротової порожнини, шлунка та дванадцятипалої кишки, дитячій диспепсії, також при гастриті, стафілококовій та стрептококовій інфекції, гнійних ранах, фурункулах та карбункулах, піореї, опіках, виразках, допомагає при розширенні вен та склерозу судин. Квітки календули мають заспокійливу дію на

центральну нервову систему, вони знижують рефлекторну збудливість та покращують діяльність серця. Приписують при захворюваннях серця з порушеним ритмом та гіпертонічній хворобі. При клімактеричному періоді. 20 % спиртова витяжка з календули має добрий антигіпертонічний ефект та застосовується у стоматології при лікуванні афтозу, парадонтозу, стоматитів. Водні витяжки нагідок мають холеретичну (жовчотворну) дію при хронічному холециститі та жовчній дискінезії.

В сучасній фармакотерапії квіти нагідок мають вигляд мазі , таблеток, брикетів та настоянок. У народній медицині приймають у середину як жовчогінний засіб, а зовнішньо — при тріщинах, болях, ранах, екземах, виразках, лишаях опіках, захворюваннях очей та запаленні слизових оболонок.

Існує небагато сортів календули лікарської, які мають між собою незначні відмінності. По висоті календула може бути низькоросла, висотою не більше до 30 см, середньоросла, що виростає до 45 см і високоросла може досягати до 85 см. Розрізняють також лікарські та декоративні види календули. За формою квітки вони бувають – хризантемовидні, герберовидні та інші. Але в основному всі сорти подібні один до одного. Сорти і види календули також відрізняються забарвленням квіток. Колір може коливатися від світло-жовтого до яскраво-жовтого і помаранчевого. Деякі сорти мають на своїх пелюстках білі прожилки. Середина квітки теж може бути різною - наприклад, жовтого або коричнево-голубого кольору. Відрізняються також і формою пелюсток. Вони бувають простими і махровими. До рослин з махровими квітками відносяться такі сорти, як: Сенсація, Золота, Гамлет, Фаворит, та інші. Серед рослин з простими квітками, найбільш відомі: Принцес , Медальйон і інші. Є зарубіжні та вітчизняні сорти. Можна зробити висновки, що календула лікарська – досить поширена культура, яка приносить багато користі в багатьох галузях.

Література

1. Зінченко О. І. Рослинництво: Підручник / О. І. Зінченко, В. Н. Салатенко, М. А. Білоножко. – Київ: Аграрна освіта, 2001. – 591 с. – (іл.).

2. Ткачова Є. Для півдня України перспективним є вирощування лікарських та ефіроолійних рослин [Електронний ресурс] / Євгенія Ткачова // АгроЮг. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://agro-yug.com.ua/archives/7645>.

Голосеніна Д. Своя ніша: що треба знати про ринок ефірних олій [Електронний ресурс] / Дарія Голосеніна // Agravery. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://agravery.com/uk/posts/show/svoa-nisa-so-treba-znati-pro-rinok-efirnih-olij>.

УДК 632:633.85